

Dirigent / Conductor:
HERBERT BLOMSTEDT

**GEWANDHAUS
ORKESTER LEIPZIG
GEWANDHAUSORCHESTER
LEIPZIG**

**Zaključek 71. Ljubljana Festivala
Closing of the 71st Ljubljana Festival**

**SREDIŠČE VAŠIH DOŽIVETIJ
AT THE HEART OF YOUR EXPERIENCE**

Ljubljana, **20. 6. – 3. 9. 2023**

Ustanoviteljica Festivala Ljubljana je Mestna občina Ljubljana.
The founder of the Ljubljana Festival is the City of Ljubljana.

Častni pokrovitelj Ljubljana Festivala 2023 je župan Mestne občine Ljubljana
Zoran Jankovič. / The Honorary Patron of the 2023 Ljubljana Festival is the
Mayor of the City of Ljubljana, Mr Zoran Jankovič.

Nedelja, 3. september 2023, ob 20.00
Sunday, 3 September 2023, at 8.00 pm
Gallusova dvorana / Gallus Hall, Cankarjev dom

Dirigent / Conductor:
HERBERT BLOMSTEDT

**GEWANDHAUS
ORKESTER LEIPZIG
GEWANDHAUSORCHESTER
LEIPZIG**

Koncertni mojster / Concertmaster:
FRANK-MICHAEL ERBEN

Program / Programme:

F. Schubert: Simfonija št. 5 v B-duru, D. 485 / *Symphony No. 5 in B-flat major, D. 485*

- I. Allegro
- II. Andante con moto
- III. Menuet: Allegro molto
- IV. Allegro vivace

F. Berwald: Spomini iz norveških gora / *Erinnerung an die norwegischen Alpen*

F. Berwald: Simfonija št. 3 v C-duru, »Edinstvena« / *Symphony No. 3 in C major »Singulière«*

- I. Allegro fuocoso
- II. Adagio
- III. Finale: Presto

Simfonija se je v drugi polovici 18. stoletja oblikovala v glasbeno zvrst, na kateri so se brusili temeljni estetski imperativi časa. Iz nje so naraščala načela in z njo so se določale lestvice vrednostnih norm. Kazala je najbolj tipične kompozicijske zahteve svojega časa in jih hkrati sprožala. Ludwig van Beethoven je bil prvi, ki je na simfonijo gledal kot na zaključeno celoto, njegova dela pa so po obsežnosti, obdelavi, orkestraciji in značaju močno presežala vse, kar je nastalo prej. **Franz Schubert** (1797–1828) je čutil potrebo, da se poleg komornih in klavirskih del ter samospევov tudi sam preizkusi v simfonični ustvarjalnosti. Medtem ko so ga mnogi poznejši avtorji označili za prvega pravega

simfonika po Beethovnu, je bil pravzaprav njegov sodobnik in je svoje simfonije razvijal sočasno. Obenem je bil Beethoven odprt in čaščen reprezentant glasbene javnosti, Schubert pa javnosti nepoznan predstavnik intimnega, vase zaprtega domačega muziciranja. Kljub temu je bil njegov najvišji umetniški smoter napisati »veliko simfonijo«, ki bi nadaljevala nemško simfonično tradicijo.

Schubert se je sprva lotil simfoničnega ustvarjanja pazljivo in po ustaljenih okvirih, zato v njegovih zgodnjih delih ni takšnih inovacij, ki jih najdemo že v njegovih prvih samospევih. V treh letih je napisal pet simfonij, zadnjo od teh pa je dokončal jeseni 1816, v obdobju, ko je bil silno navdušen nad Mozartovo glasbo. O njej je v svoj dnevnik zapisal: »Kot od daleč se razlegajo k meni čarobni toni Mozartove glasbe. V mraku tega življenja nam kažejo svetlo, jasno, lepo daljavo, po kateri hrepenimo s trdnim upanjem. O, Mozart, nesmrtni Mozart, kako mnogo, kako neskončno mnogo takih dobrotljivih vtisov svetlega boljšega življenja si nam odlišil v naše duše.« Zato ni presenetljivo, da Schubertova **Simfonija št. 5 v B-duru, D. 485** (1816), hrepeni po klasicistični urejenosti. Delo je po značaju in obliki preprosto, prosorno in lahko, po zasedbi brez tolkal, trobent in klarinetov, ki zaznamuje intimnost privatnega krožka, in ne javnega koncertnega prostora, pa se zgladuje po Mozartovi *Simfoniji št. 40 v g-molu, K. 550*. V tej simfoniji se Schubert odreče počasnemu uvodu, na začetku je zgolj kratka štiristaktna pasaja, ki predstavlja »dvig zavese«. Pod površjem marsikatero preproste in lirične teme iz razloženih akordov se v vseh štirih stvkih odvijajo zanimive in neobičajne modulacije ter harmonski obrati. Simfonija s svojim sonatnim *allegrom*, drugim počasnim stavkom, *menuetom* in živahnim finalom povsem sledi tradicionalnemu simfoničnemu formatu. Gre torej za mladostno delo, ki za izhodišče vzame Haydna in še posebej Mozarta ter ju združuje z romantičnimi potezami, ki pa so konec koncev bistveno drugačne od Schubertovega viharne sodobnika Beethovna.

Simfonija se je v 19. stoletju razvijala predvsem v dve smeri. Medtem ko so nekateri skladatelji vztrajali s tradicionalnim štiristavčnim modelom, ki je temeljil na absolutni glasbeni govoric, so drugi začeli komponirati v novi zvrsti, ki je povezovala glasbo z velikimi literarnimi vsebinami. Simfonična pesnitev je oblika, ki temelji na pesmi ali kakih drugi obliki zunajglasbenega programa pripovedne ali ilustrativne narave. Za njen razvoj sta nedvomno najpomembnejši Beethovnova *Pastoralna* in Berliozova *Fantastična simfonija*. Izjemoma so bili tudi skladatelji, ki so posegali po obeh oblikah. V to skupino spada **Franz Berwald** (1796–1868), avtor štirih simfonij in šestih simfoničnih pesnitev, ki so za svoj čas presenetljivo izvirne. Berwald, ki je izhajal iz glasbene družine, se je preživljal kot ortoped in kasneje upravnik žage in steklarne. Pesnitev **Spomini iz norveških gora** (1842) velja za eno izmed njegovih najbolj prefinjenih del. Glasba temelji na evokativnih temah in tonskem slikanju, s katerim Berwald poskuša posnemati naravne pojave in vzbuditi vtis norveške gorate pokrajine.

Berwald je figura, ki predstavlja zanimivo mešanico tradicionalnega in inovativnega. Formalno in harmonsko je bil zelo inovativen, obenem pa je prvi skladatelj, čigar glasba zaradi zelo osebnega pristopa, glasbenih tekstur in posebne pozornosti do pihal zveni prepoznavno skandinavsko. Kot tak je predvidel značilno zvočnost, ki so jo utrdili skladatelji, kot so Grieg, Nielsen in Sibelius. Berwaldov

glasbeni slog pride najbolj do izraza v njegovih štirih simfonijah, ki so svetle, lahkotne, polne ritmičnih presenečenj ter tišine in imajo ilustrativne naslove, kot so *Resnobna, Muhasta, Edinstvena in Naivna*, s čimer se jasno navezujejo na Beethovna. **Simfonija št. 3 v C-duru, »Edinstvena«** (1845) je v mnogih pogledih značilna za Berwaldova dela. Ima tri stavke, pri čemer vsak tematsko, formalno ali harmonsko izstopa. Prvi stavek zaznamujeta izrazita tematska jedrnatost in ritmično poigravanje, a še bolj izstopajoč je drugi, tradicionalno počasen stavek. V Berwaldovi različici ima med dvema počasnima deloma vrinjen *scherzo*, ki predstavlja izrazit dinamični in značajske kontrast. Takšne in podobne prekinitve so glavni motiv celotnega dela. Posebnost zadnjega stavka je neobičajen tonalni plan iz molove tonalitete v durovo, kot tudi citat počasnega stavka, ki simfoniji daje nekakšen občutek homogenosti. *Edinstvena* je doživela premiero 37 let po skladateljevi smrti, Berwald pa je danes priznan kot vodilni skandinavski skladatelj zgodnjega 19. stoletja.

Herbert Blomstedt, najstarejši aktivni dirigent na svetu, se je rodil švedskim staršem leta 1927 v Združenih državah Amerike. Glasbo je najprej študiral na Kraljevi akademiji za glasbo v Stockholmu in na Univerzi v Uppsali, sledil je študij sodobne glasbe v Darmstadtu leta 1949, baročne glasbe pri Paulu Sacherju na Akademiji Schola Cantorum Basiliensis v Baslu ter študij dirigiranja pri Igorju Markeviču, Jeanu Morelu in Leonardu Bernsteinu. Leta 1954 je debitiral kot profesionalni dirigent s Kraljevim filharmoničnim orkestrom iz Stockholma. Od takrat je vodil Simfonični orkester iz Norrköpinga (1954–1962), Filharmonični orkester iz Osla (1962–1968), Danski nacionalni radijski simfonični orkester (1967–1977), Državno kapelo iz Dresdna (1975–1985), Simfonični orkester iz San Francisca (1985–1995), Orkester Severnonemškega radia (1996–1998) in Gewandhaus orkester Leipzig (1998–2005). Obenem je v bogati karieri večkrat kot gost nastopil z drugimi svetovno uveljavljenimi zasedbami. Velja za enega največjih dirigentov našega časa in je najbolj znan po interpretacijah nemških in avstrijskih skladateljev, kot so Beethoven, Mendelssohn, Brahms, Schubert, Bruckner, Strauss in Hindemith, ter skandinavskih skladateljev, kot so Grieg, Berwald, Sibelius in Nielsen. Njegovo dirigentsko delo je neločljivo povezano z njegovim svetovnim nazorom, njegove interpretacije pa združujejo željo po avtentični izvedbi s čustvenim pristopom, ki glasbo prebudi k utripajočemu življenju. Blomstedt, ki trdi, da dobiva moč iz ljubezni do klasične glasbe, zaenkrat ne kaže nobene namere, da bi poustvarjanje opustil.

Gewandhaus orkester Leipzig se ponosno predstavlja kot najstarejši javni orkester na svetu, njegov zgodovinski prispevek pa potrjuje tudi njegova uvrstitve na seznam evropske kulturne dediščine. Njegovi začetki segajo v leto 1743, ko je skupina šestnajstih glasbenikov (predstavnikov plemstva in navadnih meščanov) ustanovila glasbeno društvo z namenom javnega koncertiranja. Danes slovi po uspešni kombinaciji samosvoje zvočne palete in izjemno bogatega ter raznoliklega repertoarja, kar ga razlikuje od vseh drugih simfoničnih orkestror. Orkester redno nastopa v koncertni dvorani Gewandhaus (prva dvorana je bila zgrajena leta 1781, druga leta 1884, tretja in sedanja pa leta 1981), po kateri je dobil ime, v Leipziški operi in Cerkvi svetega Tomaža, kjer z zborom tedensko izvaja Bachove kantate. Vodili so

ga številni slavni glasbeniki, med njimi Johann Adam Hiller, Felix Mendelssohn Bartholdy, Arthur Nikisch, Wilhelm Furtwängler, Kurt Masur in Riccardo Chailly. Njihov trenutni glasbeni direktor je Andris Nelsons. Malo drugih ansamblov je tako pomembno in trajno vplivalo na razvoj tradicije simfonične glasbe kot Gewandhaus orkester Leipzig. V svoji zgodovini je nenehno privabljal k sodelovanju najuglednejše svetovne skladateljke, dirigente in soliste. Naroča in premierno izvaja nova dela vsake sezone, uživa skoraj neprimerljivo zgodovinsko prisotnost v medijih, kot so radio, televizija, CD in DVD, ter redno gostuje po vsem svetu v najuglednejših koncertnih dvorinah. Orkester se po desetih letih vrača na Ljubljana Festival, v okviru katerega je imel dva nastopa leta 2013 pod taktirko Riccarda Chaillyja.

Jan Prepadnik

*The 71st Ljubljana Festival will be closed by the **Gewandhausorchester Leipzig**, one of the oldest symphony orchestras in the world, which is renowned for its unique sound palette, and an exceptionally rich and varied repertoire that distinguishes it from all other orchestras. The European Union has recognised the orchestra's special contribution to Europe's historical and current musical wealth, and awarded it the European Heritage Label. It will be conducted by **Herbert Blomstedt**, who has been described by critics and colleagues as noble, charming and modest. Blomstedt is noted for his performances of works by German, Austrian and Scandinavian composers, and his interpretations show great fidelity to the score and an analytical precision that brings the music to pulsating life. The first piece to be performed will be Schubert's Mozartian Fifth Symphony, the result of an extraordinarily prolific period during which he wrote over 200 works. The event will conclude with Franz Berwald's symphonic poem Reminiscence of the Norwegian Mountains and Third Symphony. This Swedish composer, who earned his living as an orthopaedist and as a sawmill and glassworks manager, is now considered the leading Scandinavian composer of the early 19th century.*

Sponzor / Sponsor:

Izdal / Published by: **FESTIVAL LJUBLJANA**, avgust / August 2023
 Zanj / For the Publisher: **DARKO BRLEK**, direktor in umetniški vodja, častni član Evropskega združenja festivalov / General and Artistic Director, Honorary member of the European Festivals Association
 Besedila / Texts: **METKA SULIČ, JAN PREPADNIK**
 Prevod / Translation: **AMIDAS, d. o. o.**
 Oblikovanje / Design: **ART DESIGN, d. o. o.**
ljubjanafestival.si
www.facebook.com/ljubjanafestival
www.instagram.com/festival_ljubljana/
www.youtube.com/user/TheFestivalLjubljana

Glavni sponzor / General sponsor:

Sponzorji 71. Ljubljana Festivala / Sponsors of the 71st Ljubljana Festival:

Sponzorji posameznih prireditev / Sponsors of the individual events:

Glavni medijski sponzor / General media sponsor:

Medijski sponzorji / Media sponsors:

Uradna vina / Official wines:

Prijatelji Festivala Ljubljana / Friends of Ljubljana Festival:

Partnerji Ljubljana Festivala / Ljubljana Festival partners:

Uradni prevozniki / Transport partners:

Vstopnice / Tickets: **ljubjanafestival.si**, Eventim, blagajna Križank, bencinski servisi / Križanke Box Office, gas stations

Več informacij / More information: **ljubjanafestival.si**

Festival Ljubljana si pridržuje pravico do sprememb v programu in prizoriščih. The Ljubljana Festival programme and venues are subject to change.